

Nattdrömmarna är Jagets verklighet

Det är nattdrömmarna som ligger centralt för Per Gunnar Evanders självbiografi *I min ungdom speglade jag mig ofta* (2005). Berättelsen uttrycker en mans smärta, vrede och ensamhet efter förlusten av sin dotter Andrea. Nattdrömmar plågar karaktärens själ och i sin tur präglar minnen hans vardag. Detta leder till att han bestämmer sig för att författa en bok, en drömbok, byggd på sina nedtecknade drömmar. När han kör fast i organiseringen rekommenderar hans vän Jesper ett miljöbyte. Vår karaktär, som alltid benämns som ”jag”, hyr då av Jespers bror, Thomas, en stuga. Jagets granne är Eskil som är en vänlig bekant till honom. De hade inte setts på länge men under sin vistelse blir de till såta vänner.

Drömboken ser jag som ett sätt för Jaget att äntligen hantera de känslor som drömmarna har lämnat efter sig. Drömmarna, som handlar om Jagets gamla kroppsliga arbete i plåtslageriet, i skogsskiftet eller inom tegelbruksinternatet, får honom att känna att ingenting någonsin har varit i hans kontroll. Det som krävdes av honom gjorde han, vad han egentligen ville göra hade han inte tid att finna, det var ”...en oändlighet av möjligheter att välja där som sagt val inte fanns.”

Vi får följa karaktärens tankar samt se och höra hans miljöupplevelser, vilket bidrar till att jag tolkar boken som modernistisk. De personer han träffar, träffar vi. Det han drömmer, drömmer vi. Känslan av vemod och sorg genomsyrar varje tanke. Smärtan av att förlora en dotter plågar honom fortfarande, trots att det hände för nio år sen eller som han beskriver det ”...nio år och två månader och fem dagar sen...” Denna smärta, som han förklarar är obeskrivlig och oförlömlig, framträder i hans drömmar.

Och med drömmar avser jag givetvis då alla dessa som förföljer mig nattetid, andra drömmar sörjer vi oftast själva för under ljusare delar av dygnet och de har som bekant sina egna revir och tidsmoment.

Frasen han använder för att beskriva drömmar, ”...dessa som förföljer mig nattetid...”, är negativt laddad. Drömmar brukar vara en form av eskapism för personer. Vi drömmer för att komma undan verkligheten eller för att få alstra den själva. Vi tenderar att drömma om det som vi begär mest i världen. Det kan antingen vara medvetet eller omedvetet. Däremot är jagets drömmar rättare sagt en påminnelse av hans förpliktelser, vilka utgör delar av hans verklighet. Han drömmer ofta om sin far, som aldrig riktigt var nöjd med sonens karriärval.

Min pappa kommer åter till mig. Än en gång klandrar han mig för att jag inte i tillräcklig utsträckning tränar starter. Jag tror att jag försöker inleda en dialog eller åtminstone ett flyktigt samtal med honom men uppenbarligen lyssnar han inte på mig. [...] den ene är helt och hållet chanslös och den andre fördömd i evighet.

Jagets drömmar består av hans förflutna, men till sist präglar de även hans samtid. Hans drömmar fånglar honom och de konsumerar hela hans dag.

Vad jag förstår tillhör nattens upplevelser såtillvida också en god del av den dag som följer.

En dag upplever han ett raseriutbrott, vilket blir hans försök att frigöra sig från sina drömmar, sitt förflutna och sina plikter som tyngde ner honom. Hans undermedvetna stiger fram i den

form som innebar förgörelse åt allt som skulle ingå i hans drömbok: anteckningar, manus och dagboksnotiser. Han agerar impulsivt och irrationellt när han slänger ner stora klumpar av papper i brasan. Rök fyller rummet och han inser då att han behöver en ny metod att bli av med drömboken. I stora buntar tar han med allt till sjön, men blir besviken och arg när papperna inte sjunker ner till sjöbotten. Slutligen råkar båten vicka och han faller ner i vattnet.

Vattnet är kallt och kläderna känns tyngre och tyngre. Snart inser jag att jag kanske inte ska skiljas från mina texter och mina manusdelar [...] Men av någon anledning påminns jag om rättegången, den ständigt pågående i mitt inre. Möjligen borde jag ha ungdomsårens alla spegelglas att ta till och få svar på frågan om vem jag egentligen är just nu när drunkningsdöden är så nära, åklagaren eller försvararen?

Han ger upp med att bli av med sina drömmar. Det går aldrig att skiljas från sitt förflutna. Uppgiften att förstå tiden som förflutit och skriva ner den i en bok är lika omöjlig. Jaget funderar över om han är åklagaren eller försvararen i sitt liv. Med detta syftar han på de vägar han har tagit i livet. Han både klandrar sig själv samtidigt som han försvarar de beslut han har fattat under livets gång. Det är dessa beslut som hans drömmar speglar.

Vad skiljer egentligen en dröm från en verklighet när man är själv och ensam? När alla du någonsin älskat existerar endast i dina minnen? Det är detta som Jaget måste komma till ro med. Det som en gång har varit, kan aldrig bli igen. Andrea är borta, likaså hans föräldrar. Hustrun och alla andra kvinnor han någonsin älskat har lämnat honom. Vännerna Jesper och Eskil är de enda personerna som drar honom gång på gång tillbaka till den riktiga världen. Vänskapen är det som återstår och som är starkare än det vemod och självkländer han känner i sina drömmar.

Vid återvändo hem behöver Jaget släppa sin vänskap med Eskil. Nu återgår han till sin drömvärld och där träffar han den lilla Andrea, men nu befinner de sig i Thomas stuga. Den fina stunden som han hade i Bärsjöstrand, är nu en del av hans förflutna, en del av honom och hans drömmar. Nattdrömmen har blivit till Jagets verklighet.

Violeta Peulic

Rudbeckianska gymnasiet i Västerås

2 april 2024